

Kungliga bibliotekets remissvar på betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9)

Sammanfattning

Kungliga biblioteket fokuserar i sitt svar på del 2 av utredningen, som handlar om modersmålsundervisning. KB hänvisar också till sina svar på två tidigare utredningar om modersmålsundervisning och läromedel, som lyfter fram skolbibliotekens betydelse för elevers tillgång till litteratur på olika språk.

Utifrån skollagens nya skrivningar om skolbibliotek och de högre krav som därmed ställs på skolbiblioteksverksamhet från juli 2025 vill KB särskilt lyfta fram följande synpunkter på utredningen:

- Kommande förslag från regeringen behöver tydliggöra skolbibliotekens viktiga betydelse för att elever ska få tillgång till litteratur på andra språk än svenska inklusive nationella minoritetsspråk.
- Ett ökat behov av litteratur på olika språk förväntas innebära en ökad efterfrågan på landets lånecentraler, något som kommande regeringsförslag behöver ta höjd för.

Innehåll

KB fokuserar i detta remissvar särskilt på den del av utredningen som berör modersmålsundervisning, då det är en fråga som berör bibliotekens uppdrag att prioritera personer med annat modersmål än svenska inklusive nationella minoriteter. Frågan berör också samhällets utveckling generellt.

KB har tidigare lämnat remissvar på närliggande utredningar:

- I sitt svar på SOU 2019:18 *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål* framhöll KB skolbibliotekets roll för elevers tillgång till litteratur på sina modersmål och inom modersmålsundervisningen.
- I svaret på SOU 2021:70 *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* tillstyrkte KB utredningens förslag om produktionsstöd till läromedel för elever med funktionsnedsättning och elever som tillhör en nationell minoritet.

KB står kvar vid samma uppfattning om förslagen i dessa utredningar, vilka ämnesmässigt berör den aktuella utredningen SOU 2025:9. Samtidigt har förändringar i lagstiftningen

beslutats sedan utredningarna skrevs, vilket förbättrar bibliotekens möjligheter att utgöra en resurs för modersmålsundervisningen vid landets skolor.

I juli 2025 ändras skollagen och ställer därmed högre krav på samtliga skolhuvudmän vad gäller skolbibliotekens verksamhet och bemanning. Detta syftar bland annat till att höja personalens kompetensnivå, vilket kommer att leda till nya möjligheter till samverkan mellan biblioteken. Skolbiblioteken kommer att mer effektivt kunna stötta modersmålsundervisningen och samtidigt kunna använda biblioteksväsendets gemensamma resurser för att förse elever med litteratur på olika språk.

Här nedan följer KB:s synpunkter på utredningen i kapitelordning.

DEL 1

När det gäller förslagen om svenska som andraspråk väljer KB att inte inkomma med några synpunkter.

DEL 2

9 Gällande regelverk – modersmålsundervisning

De lagar som utredningen utgår ifrån är också lagar som till stor del styr de svenska bibliotekens uppdrag och verksamhet. Folk- och skolbiblioteken i Sverige arbetar enligt regeringsformen, språklagen och lagen om nationella minoriteter. Därutöver finns bibliotekslagen som i 5§ säger att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska prioritera personer med annat modersmål än svenska samt nationella minoriteter, bland annat genom att erbjuda litteratur på de olika språken.

KB vill här särskilt lyfta fram skolbibliotekens betydelse för att elever ska få tillgång till litteratur på andra språk än svenska inklusive nationella minoritetsspråk.

11 Modersmålsundervisningens syfte

Utredningen pekar på vikten av att eleverna har tillgång till skönlitterära texter. KB vill framhålla att skolbiblioteken är en viktig resurs för detta och att förslagen kan innebära ett ökat behov av medieförsörjning till skolorna på många olika språk, till exempel genom ökade inköp av böcker eller via lån från andra bibliotek eller lånecentraler.

17 Modersmålsundervisning – utredningens sammanfattande analys och slutsatser

En av slutsatserna i utredningen är att det stöd samhället ger och vilken attityd som finns gentemot olika modersmål som existerar i Sverige, kan ha en avgörande betydelse för individers utveckling, lärande och identitetsskapande. I förlängningen är goda språkkunskaper hos befolkningen en tillgång för landet i stort. KB instämmer i detta. Vidare anser KB att de förslag och åtgärder som utredningen lyfter fram är bra.

Skolbibliotekens huvudmän har idag ansvar för att tillhandahålla litteratur på andra språk än svenska samt på de nationella minoritetsspråken. Samtidigt kan det vara svårt för varje enskilt skolbibliotek att tillhandahålla ett adekvat utbud av litteratur på alla de språk som efterfrågas, där efterfrågan dessutom kan se olika ut över tid. Samverkan mellan bibliotek blir därför viktig. Idag har staten också ett ansvar för kompletterande medieförsörjning till biblioteken genom depåbibliotek och lånecentraler¹. Förslagen kan innebära ett ökat behov av medier på andra språk än svenska, vilket kan leda till en större efterfrågan från skolbiblioteken på lånecentralernas tjänster. Efterfrågan på dessa tjänster bör följas noggrant och lånecentralernas verksamheter kommer behöva stärkas resursmässigt om de ska kunna möta den förväntade ökade efterfrågan.

Utredningen föreslår ett antal parametrar som ska inkluderas i bedömningen av modersmålsundervisningens kvalitet. Eftersom tillgången till litteratur och därmed skolbiblioteken är en viktig del för en god modersmålsundervisning bör även tillgången till skolbibliotek vara en viktig parameter i bedömningen.

Ställningstagande

I remissvaret vill KB särskilt lyfta fram följande synpunkter:

- Kommande förslag från regeringen behöver tydliggöra skolbibliotekens viktiga betydelse för att elever ska få tillgång till litteratur på andra språk än svenska inklusive nationella minoritetsspråk.
- Ett ökat behov av litteratur på olika språk förväntas innebära en ökad efterfrågan på landets lånecentraler, något som kommande regeringsförslag behöver ta höjd för.

Anna Lundén har beslutat detta yttrande. Anna-Stina Takala har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har Lovisa Furendal Berndt deltagit.

Beslutet har signerats elektroniskt.

Anna Lundén

Avdelningschef, Samverkan

¹ Det finns idag två lånecentraler: Sveriges depåbibliotek och lånecentral (i Umeå) samt Mångspråkiga lånecentralen (i Stockholm). Depåbiblioteket och lånecentralerna tillhandahåller medier som biblioteken själva inte kan köpa in eller ha i ordinarie bestånd. Det kan t.ex. vara litteratur på små och svårtillgängliga språk, eller äldre litteratur.